

Universitätsbibliothek Paderborn

Cvrsvs Theologici ...

Ea Brevitate Conscriptus, Qvam Tot Tantarvmqve Rervm Amplitudo Et
Varietas Patitvr ...

Quas Prima Pars Et Prima Secundæ Divi Thomæ Complectvntvr -
Qvæstiones Insvper Ad Mores & praxim spectantes, quæ peculiarem cum
Scholasticis habent connexionem, declarantur

Carleton, Thomas Compton

Leodii, 1659

Sect. III. De involuntario ex ignorantîâ.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13718

nihilominus respectu voluntatis certum videtur cum esse minus voluntarium, passio quippe ex qua oritur, esto appetitui sit intrinseca, voluntati tamen, ut dixi, est extrinseca. Unde quantumvis voluntarium imperfectum, seu actus appetitus sensitivi non sit minus voluntarius ratione passionis, voluntarium tamen perfectissimum, seu actus voluntatis est minus voluntarius, imò aliquid sibi admixtum habet involuntarii.

Voluntarium duplex, Appetitus & voluntatis.

VI. Urgebis: in sententiâ potentias ab animâ non distinguente, appetitus non distinguitur à voluntate, ergo actus qui est intrinsecus appetitui, erit etiam intrinsecus voluntati. Respondetur, quamvis in illâ opinione appetitus & voluntas non distinguantur realiter, distinguuntur nihilominus formaliter, seu virtualiter, & anima ut appetitiva hoc modo distinguitur à se ut volitivâ. Deinde, hæc duæ series operationum, sensibilem scilicet & rationale, sunt in tam diverso genere, ut quamvis illæ his subserviant, merito tamen ijs cenferi possint extrinsecæ, quod sufficere videtur ad minuendum voluntarium.

VII. Licet verò nonnulla minuere subinde queant rationem voluntarii, & liberi, non tamen minuunt rationem meriti vel demeriti, sed potius possunt eam augere, cum aliunde defumi possit ratio meriti aut demeriti, ut ex intensione, & diuturnitate, vel etiam frequentia actuum, si simpliciter maneat libertas.

VIII. Quando autem Sanctus Thomas hic q. 7. corpore ait concupiscentiam non causare involuntarium, sed magis facere aliquid voluntarium, solum vult concupiscentiam hominem ab objecto illo non avertere, sed efficere ut majore propensione & pondere in illud feratur, licet minus liberè, & hoc sensu minus voluntariè, ut diximus. Ob eandem etiam rationem actus imperatus est minus voluntarius, quàm imperans, & electio quàm intentio, quia minor in his est libertas.

Aliud est minuere voluntarium, aliud minuire meritum.

Declaratur dictū quodam S. Thomæ.

SECTIO TERTIA.

De involuntario ex ignorantia.

I. IGNORANTIA quoad præsens dividi potest in eam quæ est causa, & quæ non est causa actus. Ad quod cum Theologis communiter, notandum ex S. Thoma hic q. 6. art. 8. corpore, ignorantiam de qua hic est sermo, triplicem esse posse: antecedentem, quæ est causa actus, & impediri non potuit, ut cum quis adhibita debita diligentia emittens sagittam occidit amicum, autumans esse feram, sagittam aliàs non emissurus: consequentem, sic dictam, non quod sequatur rem jam factam, sed quia ex aliqua aliâ volitione oritur, per quam scilicet non vult inquirere, & si magna sit negligentia, vocatur ignorantia crassa, vel supina; ut cum quis non interrogans, cum facile possit, & debeat de quibusdam circumstantiis, actionem malam facit, violat exempli gratia jejunium, non interrogans de diebus jejunii, cum tamen suspicetur dies illos appropinquare: quod si eo animo interrogationem omittat, ne sciat tempus jejunii, vocatur ignorantia affectata.

Ignorantia antecedens.

Ignorantia consequens.

Ignorantia crassa, seu supina.

Ignorantia affectata.

Ignorantia concomitans.

Tertia ignorantia est concomitans; quæ nimirum nec est causa cur actio fiat, nec si abesset, impediret quo minus adhuc fieret, ut cum quis, inquit S. Thomas, existimans tali loco latere fe-

ran emittit sagittam & occidit inimicum, quam tamen actionem non minus exerceret, si sciret illic esse inimicum: hæc proinde ignorantia vocatur concomitans, quia nullo modo influit in actionem. Dicuntur itaque ignorantia antecedens, subsequens & concomitans ob diversum modum & respectum, quo se habent ad effectum, seu volitionem agendi.

Ad has divisiones ignorantie reducuntur aliæ, ut ignorantia voluntaria & involuntaria, culpabilis & inculpabilis, vincibilis & invincibilis, & similes. Hæc, inquam, omnes ignorantie sub aliquâ ex præcedentibus, antecedente scilicet, consequente, vel concomitante supinâ seu crassâ, vel affectatâ continentur: de quibus proinde hic plura non adjiciam.

Tres aliæ restant ignorantie divisiones, quæ quamvis ad hunc locum proprie non spectent, ad plenioram tamen ignorantie cognitionem hic eas adjiciam. Prima est ignorantia negationis & prave dispositionis. Illa, si sumatur physicè, est negatio omnis cognitionis circa rem aliquam, & vocatur nescientia; sumpta tamen moraliter, est tantum negatio scientie seu cognitionis circa rem aliquam moraliter debite: si verò non sit tantum negatio scientie, sed error circa rem aliquam, quæ ignoratur, dicitur ignorantia prava dispositionis, idque vel physicè (omnis quippe error est mala hominis, seu anime dispositio), & coincidere videtur cum conscientia erronea) vel etiam prava moraliter, si nimirum sit voluntaria.

Dividitur insuper ignorantia in eam quæ opponitur constanti scientie, seu cognitioni veluti habituali, & in eam quæ privat actuali advertentia, vocarique solet inconsideratio & oblitio; à nonnullis denique appellatur ignorantia actualis.

Tertia tandem ignorantie divisio est in ignorantiam juris & facti. Per jus verò hic intelligi solet præceptum quodcumque, aut lex tum humana, tum etiam divina, sive naturalis sive positiva. Utrum autem lex seu jus naturale ignorari possit necne, dicetur postea, & utrum vincibiliter an invincibiliter. Ignorantia facti est, cum vel res ipsa, vel aliqua illius circumstantia ignoratur; utraque enim hæc ignorantia facere potest involuntarium.

III. *Varia divisiones ignorantia.*

IV. *Ignorantia negationis, & prava dispositionis.*

Ignorantia prava dispositionis est conscientie erronea.

V. *Ignorantia actualis, seu inconsideratio.*

VI. *Ignorantia juris & facti.*

SECTIO QUARTA.

De ignorantia antecedente.

HIS ergo positis dicendum cum S. Thoma, ignorantiam antecedentem causare involuntarium simpliciter: consequentem causare voluntarium absolute, & involuntarium secundum quid: concomitantem nec causare voluntarium nec involuntarium, sed non voluntarium, formaliter scilicet in ratione non voluntarii, nam in actum ipsum nullo modo influit, nec cum causat, cum eodem modo poneretur ille actus, licet ignorantia hæc abesset.

Prima pars conclusionis probatur, ignorantia enim illa antecedens facit, ut hæc amici occisio non sit ei voluntaria, & cum ex aliâ parte uniusquisque inclinationem habeat ad non occidendum amicum, censetur hic actus ei involuntarius; ille etenim affectus actionem hanc impediret, si adesset circumstantie illius cognitio. Unde hæc ignorantia, licet non directè, per accidens tamen actionem

I. *Ignorantia antecedens causat involuntarium, consequens causat voluntarium, concomitans non voluntarium.*

II. *Ostenditur ignorantiam antecedentem causare involuntarium.*